

Finanssipolitiikan valvonta

Valtiontalouden tarkastusviraston erilliskertomus eduskunnalle: Finanssipolitiikan valvonnan raportti 2021

Yhteenveto kertomusluonnoksen lausunnoista

Valtiontalouden tarkastusvirasto on saanut viitekohdassa mainitusta kertomusluonnoksesta lausunnot seuraavilta tahoilta:

- Valtiovarainministeriö (VM) 17.11.2021
- Valtioneuvoston kanslia (VNK) 18.11.2021

Lausuntojen määräaika oli 18.11.2021.

Lausunnonantajilla on ollut tilaisuus

- lausua näkemyksensä kertomusluonnoksessa esitetyistä tarkastusviraston kannanotoista sekä
- esittää kertomusluonnoksen tekstiin korjaus- ja täsmennysehdotuksia.

Ennen lopullisen kertomuksen antamista tarkastusvirasto on kertomusta viimeisteltäessä ottanut huomioon lausunnoissa annetun palautteen seuraavasti:

1 Lausunnonantajien huomioita

VNK lausuu kertomusluonnoksessa esiin tuodusta riskistä, joka koskee korkokustannusten olennaista nousua aiempaa korkeammalla velkatasolla. Kanslia katsoo, että mainittua riskiä korkokustannusten olennaisesta noususta tulisi käsitellä luonnoksessa tarkemmin. Kertomusluonnokseen olisi hyvä kuvata arviota riskin todennäköisyydestä ja sen vaikutuksista.

VTV pitää asiaa tärkeänä ja ehdotusta hyvänä. Tällä hetkellä asian arvioiminen on kuitenkin erittäin vaikeaa. Vuoden 2020 finanssipolitiikan valvonnan raportissa asiaa käsiteltiin tarkemmin. Johtopäätökset eivät olennaisesti ole muuttuneet vuoden aikana: matalien (reaali)korkojen kauden kesto on vaikea arvioida. Riskien näkökulmasta on tärkeää huolehtia siitä, että velkataso on kestävä eikä julkinen talous ajaudu vaikeuksiin mikäli olennainen koronnousu toteutuu.

VNK toteaa, että kertomusluonnoksessa kestävyystiekartan tarkastelu on rajattu vain taloudelliseen kestävyYTEEN. Kanslia katsoo, että myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyYTEEN tarkastelu luo vaikutuksia taloudelliseen kestävyYTEEN, joita tässä kertomusluonnoksessa ei ole käsitelty.

VTV on samaa mieltä, että sosiaalisen ja ekologisen kestävyYTEEN kytkökset taloudelliseen kestävyYTEEN ovat relevantteja. VTV on aiemmin todennut, että taloudellisen kestävyystiekartan liittäminen keväällä 2021 osaksi laajempaa kokonaisuutta, joka sisältää myös sosiaalisen ja ekologisen kestävyYTEEN, oli johdonmukaista hallitusohjelman sisällön kanssa. Tämän raportin yhteydessä asiaa ei ole kuitenkaan käsitelty.

VM tuo esiin, että kestävyysvajeindikaattorin kehitykseen ovat vaikuttaneet laskentatekniset tekijät, ja kommentoi raportissa esiintuvia seikkoja talousnäköymien muutoksista ja velkasuhdetavoitteesta.

VTV on huomioista paljolti samaa mieltä. Laskentateknisten muutosten merkitys kestävyysvajeindikaattorin kehityksessä on huomioitu lopullisessa raportissa.

Liittyen VTV:n huomioihin JTS:n tavoiteuran väljyydestä ja sen tällä hetkellä heikosta finanssipoliittisesta ohjausvaikutuksesta, VM lausuu, että tältä osin olisi hyvä todeta, että tämä on odotettavaa yleisen poikkeuslausekkeen ollessa voimassa, mikä sallii poikkeamat MTO:hon johtavalta uralta ja joustavamman tavoitteenasettelun.

VTV:n näkemyksen mukaan asia on todettu selkeästi jo raporttiluonnoksessa, joten lopulliseen raporttiin ei ole tehty muutoksia.

VM lausuu, että ”VTV tekee raportissaan ehdotuksia EU:n finanssipoliittisten sääntöjen muuttamiseksi”.

VTV ei tee raportissaan ehdotuksia finanssipoliittisten sääntöjen muuttamiseksi. Sen sijaan VTV arvioi joitakin esillä olevia vaihtoehtoja ja näkökulmia. Epäselvyyksien välttämiseksi esitystapaa ja sisältöä on muutettu lopullisessa raportissa siten, että raportista ei välittyisi sellaista vaikutelmaa, että VTV:llä olisi raportissa oma ehdotus sääntöjen sisällöksi. VTV käsittelee finanssipoliittikan valvonnan raporteissaan oman itsenäisen arvionsa pohjalta muun muassa kaikkia finanssipoliittikan sääntelyn kannalta relevantteja kysymyksiä, mukaan lukien erilaisten finanssipoliittisten sääntöjen sekä mittareiden sopeutusta ja vaikutuksia Suomelle.

VM:n mielestä olisi toivottavaa, että finanssipoliittikan valvonnan raportissa todettaisiin selvästi, onko finanssipoliittista lakia noudatettu.

Raporttiluonnoksessa on jo todettu, että julkisen talouden suunnitelma valmistui vasta 12.5.2021, ja että tämä ei noudata asetuksessa säädettyä määräaika. Lisäksi luonnoksessa on todettu, että hyvinvointialueiden perustamista ennakoivan suunnitelmassa luovuttiin kuntatalouden menorajoitteen seurannasta, vaikka menorajoitteen tulevaisuudesta ei ole vielä tehty päätöksiä, ja että voimassa oleva asetus edellyttäisi, että kuntatalouden menorajoitetta seurataan. Selvyyden takia lopullisessa raportissa todetaan vielä, että näin ollen finanssipoliittista lainsäädäntöä ei ole kaikilta osin noudatettu.

VM huomauttaa, että VTV:n lämpökartan arvio suhdanteesta perustuu uusiin lokakuun 2021 lopun tietoihin, kun taas VM:n arvio perusjäämästä ja tuotantokuilusta perustuu loppukesän tietoihin taloustilanteesta. Näkemys julkisen talouden perusjäämästä voisi olla erilainen, jos käytettäisiin samaa tietosisältöä, mikä lokakuussa 2021 olisi ollut saatavilla. Osa eroista menetelmien (tuotantokuilu vs. lämpökartta) tuottamissa suhdannekorjatuissa perusjäämissä voi johtua tästä, eikä ainoastaan suhdannekorjausmenetelmästä tai suhdannearvion laatimisen eri ajankohdasta.

VTV on lisännyt tämän huomion raporttiin.

VM:n mielestä olisi hyvä, että raportissa selvennettäisiin EU-fiposääntökehikon arvioinnin prosessia. VM tuo esiin, että yhtään virallista ehdotusta sääntöjen uudistamiseksi ei ole tehty. Esitetyt ja raportissa kuvatut vaihtoehdot ovat eri ulkopuolisten tahojen tekemiä ehdotuksia, jotka eivät toimi EU-keskusteluiden pohjana. Komission 19.10.2021 uudelleen käynnistämien konsultaatioiden pohjana toimivat kysymykset. Mahdollisten lainsäädäntömuutosten ja -ehdotusten tarvetta arvioidaan vasta konsultaatioiden ja keskusteluiden päätyttyä.

VTV on selventänyt sääntökehikon arviointiprosessin kuvausta raportissa.

VM tuo esiin, että pelkkä velkakriteerin rikkoutuminen ei ole käytännössä johtanut EDP:n käynnistymiseen. VM tuo esiin, että suurin osa komission 126(3)-raporteista on päätyneet johtopäätökseen, että kaikkien tekijöiden huomioimisen jälkeen velkakriteeri täyttyy. Vain muutamissa tapauksissa – korona-aikaa lukuun ottamatta – on päädytty johtopäätökseen, että velkakriteeri ei täyty, mutta EDP:n käynnistäminen ei ole perusteltua. VM myös täsmentää, että taaksepäin ja eteenpäin tehtävät arviot sekä suhdannekorjattu arvio otetaan huomioon arvioitaessa tarvetta tehdä komission 126(3)-raportti, kuten

ilmenee komission Vade Mecum -julkaisusta. Raportin tekeminen on automaattista vain tapauksissa, joissa velkaviitearvo rikkoutuu alhaalta päin, kuten Suomen tapauksessa on usein ollut. Muissa tapauksissa raportti tehdään vain kaikkien kolmen arvion osoittaessa velkakriteerin rikkoutuvan. Raportissa myös arvioidaan velkakriteerin täyttymistä hyvin kattavan arvion pohjalta ottaen huomioon lukuisia erilaisia tekijöitä.

VTV on selventänyt velkakriteerin noudattamisen arvioinnin kuvausta raportissa.

VM toteaa, että ”hallituksen työllisyystavoitetta ei kuitenkaan voi tarkastella ainoastaan kestävyystiekartan osatekijänä, koska työllisyyden nostaminen on mm. hallitusohjelmassa tärkeä ja kestävyystiekarttaa laajempi tavoite.”

VTV yhtyy näkemykseen, että työllisyyden nostaminen on kestävyystiekartta laajempi tavoite. Työllisyystavoitteen tarkastelu osana kestävyystiekarttaa on kuitenkin keskeistä, koska näin voidaan arvioida toimien etenemistä ja mittaluokkaa suhteessa julkisten talouden vahvistamistavoitteeseen.

VM tuo lausunnossa esiin, että sote-siirtoa ja peruspalveluiden valtionosuusmomentin tasoa koskevassa ongelmassa on kyse siitä, millaisella logiikalla sote-siirto kehyspäättöksessä huomioitiin.

VTV:n raporttia on VM:n toimittamien lisäselvitysten pohjalta täsmennetty.

2 Teknisluonteiset täsmennys- ja korjausehdotukset

Valtiovarainministeriön esittämiä teknisluonteisia huomioita on huomioitu kertomuksen viimeistelyssä.

Lisätietoja: johtava finanssipolitiikan tarkastaja Mika Sainio, p. 050 598 6768